सृज्यमानाः प्रजा नैव विवर्द्धन्ते यदा तदा। द्विधा कृत्वात्मनो देहमर्द्धेन पुरुषोऽभवत्।
अर्द्धेन नारी तस्यां स ससृजे विविधाः प्रजाः। दिवञ्च पृथिवीञ्चैव महिम्ना व्याप्य तिष्ठतः। ५०
विराजमसृजद्विष्णुः सोऽसृजत्पुरुषं विराट्। पुरुषं तं मनुं विद्धि तद्वै मन्वन्तरं स्मृतं।
द्वितीयं मानसस्यैवं मनोरन्तरमुच्यते। स वैराजः प्रजासर्गं ससर्ज्ज पुरुषः प्रभुः।
नारायणविसर्गः स प्रजास्तस्याप्ययोनिजाः। आयुष्मान् कीर्त्तिमान्धन्यः प्रजावांश्च भवेन्नरः।
इति श्रीमहाभारते खिलेषु हरिवंशे हरिवंशपर्व्वणि आदिसर्गकथने प्रथमोऽध्यायः॥ १॥
॥ वैशम्पायन उवाच॥ स सृष्ट्वा तु प्रजास्त्वेवमापवो वै प्रजापतिः। लेभे वै पुरुषः पत्नीं शतरूपामयोनिजां।
आपवस्य महिम्ना तु दिवमावृत्य तिष्ठतः। धर्म्मेणैव महाराज शतरूपा व्यजायत। ५५
सा तु वर्षायुतं तप्त्वा तपः परमदुश्चरं। भर्त्तारं दीप्ततपसं पुरुषं प्रत्यपद्यत।
स वै स्वायम्भुवस्तात पुरुषो मनुरुच्यते। तस्यैकसप्ततियुगं मन्वन्तरमिहोच्यते।
वैराजात्पुरुषाद्वीरं शतरूपा व्यजायत। प्रियव्रतोत्तानपादौ वीरात्काम्या व्यजायत।
काम्या नाम महाबाहो कर्द्दमस्य प्रजापतेः। कन्यापुत्त्राश्च चत्वारः सम्राट् कुक्षिर्विराट् प्रभुः।
प्रियव्रतं समासाद्य पतिं सा ऽजनयत् सुतान्। उत्तानपादं जग्राह पुत्त्रमत्रिः प्रजापतिः। ६०
उत्तानपादाच्चतुरः सूनृता सुषुवे सुतान्। धर्म्मस्य कन्या सुश्रोणी सूनृता नाम विश्रुता।
उत्पन्ना वाजिमेधेन ध्रुवस्य जननी शुभा। ध्रुवञ्च कीर्त्तिमन्तञ्च आयुष्मन्तं वसुन्तथा।
उत्तानपादोऽजनयत्सूनृतायां प्रजापतिः। ध्रुवो वर्षसहस्राणि त्रीणि दिव्याणि भारत।
तपस्तेपे महाराज प्रार्थयन् सुमहद्यशः। तस्मै ब्रह्मा ददौ प्रीतः स्थानमात्मसमं प्रभुः।
अचलञ्चैव पुरतः सप्तर्षीणां प्रजापतिः। तस्याभिमानाम्बुद्धिञ्च महिमानं निरीक्ष्य च। ६५
देवासुराणामाचार्य्यः श्लोकमप्युशना जगौ। अहोऽस्य तपसो वीर्य्यमहो श्रुतमहो ऽद्भुतं।
यमद्य पुरतः कृत्वा ध्रुवं सप्तर्षयः स्थिताः। तस्मात् स्थिष्टिञ्च भव्यञ्च ध्रुवाच्छम्भुर्व्यजायत।
स्थिष्टेराधत्त सुच्छाया पञ्च पुत्त्रानकल्मषान्। रिपुं रिपुञ्जयं रिप्रं वृकलं वृकतेजसं।
रिपोराधत्त बृहती चाक्षुषं सर्व्वतेजसं। अजीजनत् पुष्करिण्यां वीरण्यां चाक्षुषो मनुं।
प्रजापतेरात्मजायामरण्यस्य महात्मनः। मनोरजायन्त दश नड्वलायां महौजसः। ७०
कन्यायां भरतश्रेष्ठ वैराजस्य प्रजापतेः। ऊरुः पूरुः शतद्युम्नस्तपस्वी सत्यवाक्कविः।
अग्निष्टुवतिरात्रश्च सुद्युम्नश्चेत्यमी नव। अभिमन्युश्च दशमो नड्वलायाः महौजसः।
ऊरोरजनयत् पुत्त्रान् षडाग्नेयी महाप्रभान्। अङ्गं सुमनसं स्वातिं क्रतुमङ्गिरसं गयं।
अङ्गः सुनीथकन्यायां वेनमेकं व्यजायत। अपचारेण वेनस्य प्रकोपः सुमहानभूत्।
प्रजार्थमृषयो ऽथास्य ममन्थुर्दक्षिणं करं। वेनस्य पाणौ मथिते सम्बभूव महानृषिः। ७५
तं दृष्ट्वा मुनयः प्राहुरेष वै मुदिताः प्रजाः। करिष्यति महातेजा यशश्च प्राप्स्यते महत्।
स धन्वी कवची जातः कराज्ज्वलनसन्निभः। पृथुर्वैन्यस्तदा चेमां ररक्ष क्षत्त्रपूर्व्वजः।